

POLITIČNA PANORAMA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Stranke bivšega CLN

RUDI URŠIČ

Bolj kot drugod je vpliv državne oblasti v političnih odnosih jasn na področju Tržaškega ozemlja, ki je pod anglo-ameriško zasedbo. To pa je pripisati predvsem odločitvi protislovju med nameni, ki jih proglašajo, in vslednimi konkretnimi dejanji. Proglašeni nameni so — kakor je vsem dobro znano — spoštovanje mirne po- gojbe, nepristranost do vseh političnih struk, spoštovanje državne ureditve, ki je obsta- lja, ko je prišlo do okupa- cije; dejstva pa nam doka- zujejo ravno nasprotno. Kot je v vsaki državi vladati in s tem država oblast izraz dolo- čenih interesov in deluje v obrambo istih, potemtakem, čeprav ne vedno na odprt način, deluje ta državna ob- last po navdajenju in po- pra določene politične smeri, tako se tu pri nas ta stvar- nost javlja na bolj viden na- čin kot kdaj koli. Tako imeno- vane italijanske stranke, ki so v glavnem tiste, ki se zbi- rojo okrog Lega Nazionale, so lahko ohranile svoj polo- laj izključno zaradi podpo- re, ki jim jo nudijo okupa- torji.

Tako imenovane italijan- ske stranke proglašajo nav- dezo različne ideologije: od socialistične do starega li- berizma, ki so ga olepšali predvsem najbolj znani ita- lijanski liberalci. Ta razno- lika konstatacija, ki se skli- cuje na različne ideologije, je hkrati vzrok in posledica po- vsem svojstvenega položaja, posebno zaradi krivanja na- cionalnega problema s social- nim. Ne bomo razpravljali o krivanju razrednih interesov z interesi imperialistov, ki stremijo po kolonizaciji Trsta, in o vplivu na razmerje sil ter o anatomiji tržaške družbe, pač pa se bomo za sedaj ome- jili na izključno politično ana- lizo razmerja med tukašnji- bi političnimi strankami in gibanji.

Sklicevanje na različne ideologije ima predvsem na- men pridobivanje možnosti mobilizacije na eno platfor- mo različnih politič- nih tendenc, ki pa so kakor koli zastupljene z naciona- lizmom. Opriranje na eno samo politično ideologijo, na primer na demokristjansko, bi pre- prečilo mobilizacijo važnih plasti tržaške javnosti v ško- do ciljev imperialistov.

Skupni imenovalec je v na- mišljeni obrambi italijanstva, ki ga nihče drugi ne ogroža kot prav to tako imenovane italijanske politične stranke, ki v svoji politični praksi de- lujejo vedno po vzorcu načr-

to imperialistov in to glede Italije kakor tudi glede Trža- škega ozemlja, da ne govorimo o njihovih ideologiji, na ka- tero se je naslanjal fašizem, ki je Italijo privedel do pro- pada. V kakšni meri predstavl- jajo te stranke krajevno im- perialistične tendence, nam jasno dokazuje njihovo vojno hujškatko in izizvalno zadr- žanje, ki onemogoča ureditve- našega ozemlja v interesu de- mokratije in miru na svetu.

Vse politično delovanje strank bivšega CLN-a je se- stavljeno iz delovanja imperia- listov na vsem svetu. Ne delu- jejo pa samo kot sestavni del široke protijudske fronte v smislu dokazovanja, da na področju B Tržaškega ozem- lja, ki je pod jugoslovansko zasedbo, kakor tudi v eseh državah ljudske demokracije vladajo najbolj kruti teror, pa- ra v njihovo pravo funkcijo iz- važnih agentov s tem da delu-

jejo za vojno, proglašajo naj- bolj nevaren revizionizem, zadržujejo napetost v našem mestu, da imajo tako lahko izgovore in opravičila za svoje gospodanje, da bi izvedli, kar je CLN predlagal leta 1944, t. j. anglo-ameriško vojaško okupacijo za deset ali dvaj- set let.

Stranke bivšega CLN-a so do sedaj vodile politiko »po- žignega ozemlja« glede bi- všega področja B Tržaškega ozemlja, ki je pod jugoslovansko zasedbo. S tem hočejo dokazati, da je na področju B Tržaškega ozemlja pod jugo- slovansko zasedbo nemogoče delovanje krakinega koli po- litičnega gibanja, ki ni komu- nistično. Zato so se držali na- čela, da ne ustanovijo tam no- bene lastne organizacije in so hkrati sistematično pošiljali v svet obtožbo, da vlada tam teror in totalitarizem. S tem dokazujejo svojo odvisnost od delovanja imperialistov vsega sveta, ki skušajo dokazati, da so vse države ljudske demo- kratije v oblasti najbolj krute diktature sprčo katere — ka- kor piše neložni enani tržaški fašistični list — je bila hitler- jeva diktatura le igra. Stran- ke bivšega CLN, ki so že v daljnjem letu 1944 — po tr- ditvah znanega predstavnika alcijske stranke — pozivali italijansko vlado, naj se spo- razume z Angloameričani, da se zagotovi vojaška okupacija Julijske krajine za dobo, ki naj bi šla od deset do dvajset let, niso mogle drugače nego postati aktivni člani široke protijudske fronte, ki pod vodstvom Trumanja in Vati- kana napenja vse sile, da bi zavrla naraščajoče gibanje svetovnih demokratičnih sil.

Kakor De Gasperi, ko iz- roča Italijo imperializmu in bljuva klevete na italijanske komuniste ter jih obtožuje, da so v službi tuja, ali kakor pripravljajo Schumacher pre- tvorbo Nemčije v kolonijo in hkrati obtožuje komuniste ter enotno socialistično stranko, da se borijo za zasužnje- Nemčije, ali kakor se razni Gruberji in Figli trudijo, da bi napravili iz Avstrije sklep v ustvarjanjem se sanitarnem pasu okrog vzhodne Evrope s tem da vzbujajo fašistične ten- dence, ali kakor Schuman, Blum, Jouhaux obtožujejo francoske komuniste, da so agenti Moskve, med tem ko prodajajo Francoju anglo-amerikemu imperializmu, da ne govorimo o Bevinu in nje- govih sodelavcih ter vseh dru- gih politikantih sveta, ki se poživljajo na svoje ljudstvo, na njegovo neodvisnost, na njegovo svobodo in ga proda-

jo amerikemu imperiali- zmu, tako se razni Bartoliji, Puecherji, Paladini, da ne govorimo o drugih, z vsemi šti- rimi trudijo, da bi izročili tržaško ljudstvo z zvezanimi rokami in nogami anglo-ame- rikim imperialistom in da bi iz Trsta napravili vojaško oporišče, nov Singapur, in hkrati kričijo: »komunisti, Slovanstvo-italijansko antifa- šistična unija, so prodanci, so agenti slovankega imperia- lizma in druge stvari te vrste.

Funkcija, ki jo vršijo stran- ke bivšega CLN-a, ima razen mednarodnega značaja kora- kat skupno z imperializmom v poizkusu, da se tu obdrži okupacijske čete, tudi notra- njo funkcijo, to je ohraniti razvor v delavskem razredu, ščititi, hujškati na narod- nostno mrtnjo, ovirati kol- kor mogoče utrditve ljudske fronte. In ravno zato, da bo- ljo

Mojo prijatelj se pristavi: »Zakaj?« Sofer ga je začuden pogledal in odgovoril: »Črna.« »In kaj zale, je odvračil moj prijatelj se je ponudil prostor v avtomobilu. Prijatelj se je prišel z njo go- varjati. Sprva bojazljivo, potem pa vedno odkriteje nama je pri- čela pripovedovati o ponižanjih, ki jih dnevno doživlja. »Kje je vaša moč?« »Na Japonskem.« »Na Japonskem?« »Da, na Japonskem, v vojski.« Je odgovorila. »Tri leta se je boril na Pacifiku, sedaj pa je v oku- pacijski vojski.« Ko je črna izstopila, sem vpra- šal prijatelja, zakaj so tako grdo ravnali s njo. Ogorten mi je od- govoril: »Džim Krou.«

Džim Krou! Nihče ne ve, od kje izvira to strašno, polno ime. Vendar pa ga v Ameriki vsak pozna. Strašno duh Džim Kroua se čuti povsod

Osušil se je mestni tlak. Drobne, nevidne deževne kapljice, ki so se nabrali na straneh in napuščih oglatih palač, po asfalt- nih hodnikih in kamnitih stopniščih so tekle. Izginile so v nič. Za seboj niso pustile nikalnih sledov in tako se je mogla sončna svetloba razliti nad mestom in njegovo okolico. Sem od pomolov prinašajo vlažni vetrovi duh morske soli in vabijo ribiča na odprto gladino.

Mestne vrtove je napolnila otročad, po uhojenih stezicah bolnišnico in sanatorijev se sprehajajo okrevajoči bolniki, pišjo- sadravnje, ki ga seje sončna toplota in otipavajo z izžetimi prsti brstče odrasle španskega beza.

V rebreh nad okoljskimi naseli se je zganilo pod zapu- ščeno brado. Zilava roka sega po trtici, veže, sadi in ovija cepce. V dolini pod Borštom je stala toplota rahlo meglico nad sorano njivo, nedorazlo dekletu poganja zdej proti domu upehana klapouha volica.

Tam ob zalivu pa samevajo mirne livarne. Brez haska rjavijo ogromne kovinske naprave in očrneli dimniki štrijo v nebo kakor preteči kljoci. Ugasnil je nenadni ogenj v raz- beljenih ploščih in z njim nadoz njih, ki so si ob tekoči lavini ahušili vsakdanji krih. Samevajo velika skladišča v pri- stanščih, tih in prazna, negibni stoje upognjeni železni žer- javi in čakajo na množice ljudi, ki s rokami v žepih in tembo- v prah postajajo po pomolih, tavajo po mestnih ulicah ter sanjajo o delu in zaslužku.

Pod Katinaro je ozelenela ravnica in rumeni cvetovi so okrasili prispico ledino. Nad Boljuncem je bogato cveto- lo drevo.

Na Jugu je Džim Krou — za- kon! Pisan zakon, ki velja v ce- lem nizu držav. Ta zakon pa od- kritje pove, da so črnci manjvred- na rasa ter da se ne smejo meša- ti z belci.

Zaradi tega rasnih Džim Krou zakonov, se črnci ne smejo dru- žiti z belci, otroci črncev ne smejo obiskovati šol z belimi otroki, bolniki ne smejo v isto bolnico, ko so belci bolniki. Tudi voziti se ne smejo skupaj. V vlakih so posebni vagoni, v tramvajih in avtomobilih posebni oddelki za črnce. Prav tako imajo belci svoje, črnci svoje cerkve. Črnci ne more v »belo cerkev«, belci v »črno cerkev«, pa čeprav pripadajo isti veri ali sekti.

Tudi v restavracije ne morejo belci in črnci skupno. Vedno mi bo ostal v spominu primer, ki se mi je dogodil v Severni Karolini, kjer je v tobačni tovarnici v Win- stonu Silemu zaposlenih na deseti- sočeh črncev. Črnci so se kljub po- licijskemu teroru združili v sindi- kat. Z belci in vodijo skupaj borbo. Spoznal sem se z enim iz- med voditeljev te sindikalne or- ganizacije, ki je črnci Tom mu je bilo ime. Bil je močan, ogro- men človek, neobičajno miren in rešen. Na prvi pogled skoraj pre- resen. (Pozneje sem izvedel, da vzrok njegove resnosti: se ko je bil otrok, so mu član: Ku Klux Klana ubili očeta).

Tom mi je na široko opsoval položaj črncev, predvsem delav- cev črncev, o belci evišji vredno- stja in o borbi za združitev belih in črnih delavcev. Nato mi je pri- čel spravevati o Titu, o partizan- ski borbi in o izgradnji nove Ju- goslavije. Ko sem mu pripovedo- val, so mu žarele oči od navdu- šenja.

Soprijateljstva sva se ter se po- šutila kot dva stara, stara tova- rila. Nekod sem pozabil, da smo v »demokratični« Ameriki ter ga povabil na večerjo.

»Zelo rada, je pristavil Tom, potem pa se je zdrnil. »Kje?« »Bova že našla kakšno restav- racijo, sem mu odgovoril. »Hm, se je prisiljeno nasme- jal, »nemogoče.« »Zakaj?« »Džim Krou.«

V severnih in zapadnih drža- vah Džim Krou ni pisan zakon, vendar pa je življenjska praksa. Življenjski zakon. Tujak zakon ne prepoveduje črncem obiskovati »belih šol, vendar pa v največ- šol od ljudskih do univerze črnci ne morejo zahajati. Tudi ne pre- poveduje črncem dostop v restav- racije, vendar pa je malo restav- racij, kjer bodo pustili v njo črnci. Kako daleč gre to ponižanje, se vidi iz zgodovka, ko njujorski hoteli niso hoteli dati sob enim delegatom azijskih držav, ko je bilo zasedanje Združenih narodov v New Yorku.

Kar črncem ne prepoveduje za- kon, jim prepoveduje »javno mnenje«. Tako so v vseh mestih Amerike posebne mestne četrti za črnce.

»Javno mnenje« pa na vse na- dine vzdržujejo reakcionarni kro- g: Amerike. S kakšno strogostjo se izjavlja ta nepisan zakon Džim Kroua v Ameriki, nam najbolj

pričajo črnska geta. To so naj- slabši mestni okraj, kjer največ- krat ni ne vode, ne elektrike, ne kanalizacije. Črnci morajo tukaj stanovati, ker drugje ne dobijo stanovanja.

Po službenih podatkih dve tre- tlini črnskih stanovani nima- jo vode in 57 odstotkov elektrike. Samo na Jugu pa je še slabše, kajti 70 odstotkov stanovani črnc- ev je brez vode in elektrike.

Tako sta pisan zakon Džim Kroua na Jugu in »javno mne- nje« na Severu ustvarila črnska geta, kjer se duši na milijone čr- nih ameriških državljanov. Zari- di teh stanovanskih pogojev je umrlo več črncev 71 odstotkov večja od belcev. Črnci umre 10 let prej od belca, črnska žena pa 12 let prej. Unrliovje novoro- jenčkov pa je 44 odstotkov večja od belh.

Džim Krou vlada tudi na pod- ročju kulturno prosvetnega ži- vljenja Amerike. Ameriški vlada- oči krogi moredo, da bi črnci la- ko pristopili h kulturnemu ži- vljenju. Najprej nam o tem go- vorijo številni oči. Iz teh po- datkov se vidi, da je leta 1943-44 potrošila država za belega dijaka povprečno po 80 dolarjev, za dija- ka črnca pa po 30 dolarjev. Tudi učitelji črnci so slabše plačani kot učitelji belci.

S šolskimi poslopi je še slabše, »Bele« šole so moderne, lepe, hi- gienske z vrtovi, in igrišči. »Črnci« šole so bedne, umazane, mračne in zapuščene kočje. To zaradi te- ga, ker »javno mnenje« smatra otroke črncev za manjvredna bitja, ki nimajo enakih pravic kot belci otroci. V državi Missis- sipi je samo 40 odstotkov črnskih šol, v Alabami pa samo 55 odstotkov. Drugi otroci morajo hoditi v šole v privatnih hišah.

Na Severu in Zapadu zakon ne prepoveduje črncem dostopa na višje šole. Vendar pa morajo črnci napraviti se posebni izpit, kjer skoraj vsi padajo. Tako se prak- tično onemogočuje dostop črncev na univerzo.

Kadar pa črnci kljub vsem tem zakonom Džim Kroua uspe, mu »javno mnenje« na vsakem kor- ku ovira pot do uspeha. Ena iz- med najboljših pianistik Amerike Haisel Scott, žena narodnega po- slanca, izvoljenega v Harlemu Haisel Scotta, ni mogla v glavnem mestu ZDA Washingtonu prirediti koncerta, ker ga ni dovolilo »javno

mnenje«, oziroma organizacija »Hčerke ameriške revolucije«. Drugi je primer najbolj popu- larnega peva Amerike Paula Robinsona. V Evropi in drugih izvenameriških državah, posebno v Sovjetski zvezi, je doživel o- ogromne uspehe, ter je pri ameri- škimi množicah »zredno priljubljen. Zelo ga imajo radi predvsem de- lavci, med katere Paul često za- haja in prireja koncerte za časa stavk ter jih bodri v borbi. Ven- dar pa ta pevec često ne more nastopiti v Ameriki, ker je črnci.

Usoda teh dveh velikih umet- nikov spremlja tudi vse črnce umet- nike, književnike in ostale kultur- ne delavce v Ameriki.

SIME BALEN

IZ BENEČIJE

MAŠERI

Vsem Benečanom dobro znani komandant trkoloristov France- sco Slunder je dobil 500 Ur na- grade, ker je ustavil Paskvala Birtica in še dva druga tovarila iz Cedada, ki so šli po svojih opravkih po vaseh. Sedaj je vsem jasno, zakaj s tako vneto to- lovalj Slunder vrši svojo zločotno službo in da ima pogum, ker sto- je za njim osebna osebnost, ki ga bodo v vsakem primeru zago- varjale, če bi se mu moralo kaj neprijetnega pripetiti.

ZAPOTOK - ERBEČE

Naš vasi je obiskal pokraj- ski zdravnik iz Vidma, da bi pre- gledal studene, od koder name- ravamo zgraditi vodovod za obe vasi. Vodovod nam je nujno po- treben in nimamo v bližini vode, razen iz prejšnjega studen- ca, katerega se že iz davnih ča- sov poslužujemo. Zdravnik je pa ugotovil, da voda ni dobra in da ne peljavo vode. Ljudje so nad sa- lomonsko razsodbo zdravnika ne- željni, saj bi se lahko postavil čistilnik.

Tudi neki drugi zdravnik je de- jal, da ne more spremeniti skle- pa pokrajanskega zdravnika. Zdi se pa, da je gospoda naspro- ta, da bi dobili vodovod, ker gre za slovenske vasi. Mi smo se posluževali stotletja vode ravno iz tistega studenca, pa se ni nikdo dosedaj zastregel.

(Po Soči)

ZADRUGARSTVO

ŽARIŠČE GOSPODARSTVA NA VASI

Dne 13. preteklega meseca so se zbrali predstavniki slovenskega zadrugarstva v Ljubljani ter pre- strelali organizacijo zadrugarstva glede na novi gospodarski polo- laj, ki je nastal v državi v zvezi s razvojem petletke in potreb, ki so se pokazale s tem v zvezi.

Zadrugniki so utemeljili spre- membe reorganizacije v zvezi z novim načinom preskrbovanja de- lovnega ljudstva mest in vasi. Za- to je potrebna decentralizacija večjih zadrug in ustanovitve kme- tijskih zadrug.

Ta reorganizacija se mora iz- vršiti v najkrajšem času. Ravno tako se morajo takoj, v kolikor je potrebno, vzgojiti novi zadrug- ni kadri, predvsem knjigovodje in upravno osebje.

V to svrhu se vršijo posveto- vanja med vsemi zadrugnimi odbo- ri, na katerih se obravnavajo ta vprašanja v zvezi z novo trgovin- sko politiko, o čemur se s tiskom in zborovanji obveščajo tudi ši- roke ljudske množice. Vsa notra- nja organizacija zadrug mora biti v skladu z novim načinom trgo- vanja.

Po vseh vaseh se vršijo pripra- ve za gradnjo zadrugnih domov, v kolikor niso isti že v gradnji. Posamezne vasi so si napovedale tekmovalstvo. Vse masovne orga- nizacije, v kolikor niso na razpo- laganje sredstva zadrug, vneto pri- spevajo na razne načine, bilo gmo- tno z zbiranjem prostovoljnih prispevkov bile z zbiranjem po- sojil ali z udarniškim delom, da si zgradijo čim prej svoj zadrug- ni dom, ki bo odgovarjal vsem gospodarskim, socialnim in kul- turnim potrebam kraja.

Pri tekmovalstvu je seveda v prvi vrsti poizvedljiva mladina, ki se zaveda, da od njene sedanje poizvedljivosti in samozave- njaja zavisi njena boljša bodočnost. Predvsem bo vse gospodarsko življenje na vasi osredotočeno v zadrugnem domu in njegovo upra- vo bo vodila kmetijska zadruga. V zadrugnem domu bo poleg se- deže kmetijske zadruga in nje- znih poslovnih prostorov tudi klet, mlekarica, čistilnica, knjižnica ka- kor tudi prostori za razvedrilo članov.

Kmetijska zadruga bo v domu vršila odkup pridelkov vsakega prebivalstva in razdeljevala vse prehranbene, kmetijske in druge potrebšline. Tam bodo spravlje- na tudi vsa skupna obdelovalna in predelovalna sredstva, tam bo- do skupne delavnice in prostori za predelavo in konserviranje pri- delkov.

Z druge strani bodo činitelji zadruga skrbeli za zadrugno vzgo- jo svojih članov in druge mno- žične organizacije bodo po svoji liniji vršile delovanje in propeh gospodarstva na vasi v skladu s krajevnimi in obče narodni in- teresi.

Ljudske množice se zavedajo, da samo dobro urejene kmetij- ske zadruga in udobnega zadrug- nega doma zavla uspešen razvoj gospodarstva na vasi, zato hitijo in tekmujejo, da čimprej zgradijo zadrugni dom in ustanovijo kme- tijsko zadrugo.

Ti dve ustanovi ne bosta samo žarišče gospodarstva na vasi, marveč tudi ognjišče socializma.

S. S.

V Bosni in Hercegovini bodo le- tos pogostili 7618 ha zemljišč

Letos bodo v Bosni in Hercego- vini pogostili 7618 ha zemljišč. Od tega odpade na kras in goljave 1433 ha, na pogorja in stare po- seke pa na 5000 ha. Da bodo iz- polnili pogodbeni načrt, bo treba zagotoviti zadostne količine seme- na. Dosej se zbrali okrog 35.600 kg raznega semena gozdnega drevoja, skupno ga bodo pa potrebovali 250.000 kg. V Bosni in Hercegovini imajo 189 gozdnih drevesnic, ki jih bodo letos razširili za 6376 arov. V drevesnicah bodo letos vzgojili 17.000.000 dreves.

Svoboda terorja v Španiji

Zakaj smo desničarji?

V kameni dobi je bilo več levičarjev kot desničarjev. Demaroka je močnejša ob leve in leva noga močnejša od desne. Asi- metrija je močnejša pri ženskah kot pri moških.

Vprašanje, zakaj imajo ljudje boljše razvito in spretnost desno roko, zakaj so z drugimi beseda- mi desničarji, bi lahko postavili takole: zakaj so ljudje po večini desničarji? Ali nam to tudi le- ži? — na vsakih sto ljudi jih je štiri ali pet, ki se v glavnem poslužujejo leve roke. Prav za- radi tega majhnega števila levičar-jev pa so oni enomanišni, desničarji pa enomanišni.

To sorazmerje — pet od sto — med levičarji in desničarji pa velja v glavnem samo v civiliz- ziranih krajih, kjer pismenost ko- rišči desničarjem. Med primitiv- nimi narodi je odstotek veliko večji. To dejstvo lahko tolmači- mo tako, da je tudi pri nas večje število rojenih levičarjev, ki pa so zaradi vogoje pričeli rabiti bolj desno roko. Zanimivo je, da so pri iskanju grobov iz ka- mene doba ugotovili, da je bilo več levičarjev kot desničarjev.

Bilo je tudi mnogo umetnikov, ki so delali samo s levo roko, ali v pretrčni večini, tako n. pr. Leonardo da Vinci. Levičarji so tudi mnogi odlični športniki kot evropski prvak v tenisu C. Cholo- vak Drobny in jugoslovanski te- niski igralec Palanča. Veliko ste- vilo ljudi je tudi takih, ki niso ne levičarji ne desničarji ter imajo obe roki enako sprtni in sposobni. V velikih primerih so levičarji vgojili v desničarje.

Vendar pa pri vseh kvalitetnih in zapletenih delih polklično »na po- moč« levo roko.

Znanstveniki so prepričani, da je bilo v prejšnjih časih več levičar-jev kot desničarjev.

Zanimivo je »vprašanje« leve in desne roke pri opioh, Opio, ki je po svojem razvoju naj- bližja človeku — šimpanz — je levičar, prav tako tudi gorila. Orangutan in gibon, ki sta po razvojni lestvici bolj oddaljeni, eta desničarja.

V razlaganju, zakaj smo po večini desničarji, se mo- go ustaviti še pri sorodnem vpra- šanju. Če šla hitro pogledamo

človekovo telo — tudi skelet — se nam zdi, da sta desna in leva roka ter desna in leva noga ena- ki. To pa ni točno. Desna roka je pri 90 odstotkih ljudi močnej- ša od leve. Boš obratno je pri nogah, vendar ne v tem razmerju. V 60 odstotkih primerov je leva noga močnejša od desne. To je potrjeno pri današnjem človeku kakor tudi v starih grobnicah.

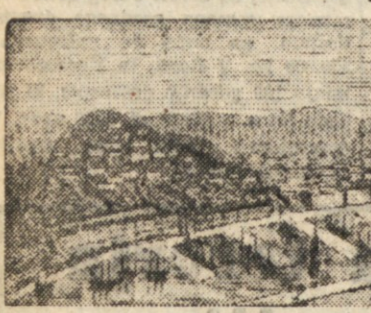
Večja razvitost desne roke je nedvomno v ozi zvezi s njeno večjo rabo. Pri tem sta dve hi- potezi: ali sicer, da smo desničarji, ker imamo močnejšo desno roko, ali pa, ker desno roko več rabimo. Obe hipotezi razjasnjuje stara teorija, čes da je leva po- lovica močnejša bolj hranjena in oskrbovana s krvjo. Dejstvo je, da je pravo krvi močnejši na le- vi strani možga — gorje leži na levi strani in donajajo več krvi. Enako ima tudi leva žila od- vodnica na vrhu večjo prepustno- moč od desne ter lahko v istem času prepusti trikrat več krvi. Centri, ki vodijo delo desnih or- ganov, ležijo na levi strani možga — znano je, da je naš živčni sistem križan. To naj bi bil nenaravnejši in najbolj lo- gličen razlog, zakaj inkludiramo na desničarstvo. Močnejši in in- tuitivnejši centri leve strani možga gibajo desno roko. Leva noga pa je v ritmični zvezi s desno roko.

To teorija je veljala do leta 1925, ko je sovjetski učenjak Astaurov izumel nove miši o asimetriji in o pretrčni uporabi desne roke. Njegova teorija je bila obratna in to je, da je pre- tržno desno roko vplivala na močnejši razvoj leve strani možga. Človek dela s rokami vsa težka dela. V pradavnini, ko je bil vpet v borbo za obstanek, a je često ranil roko. Leva roka pa je mnogo bolj povezana s živčnim sistemom na sroci in no- tranjše organe. Prav to zločno pomenost pa je Astaurov odlo- dno obdal. Človek, ki bi ta- ko od prvotne rabe leve roke pristil, da je čuva.

140-LETNICA ROJSTVA

tržaškega ljudskega pisatelja
JOSIPA GODINE VRDELSKEGA

20. marca 1898 se je rodil na Vedei, ki je bila tedaj skromna vasica zunaj mesta, Josip Godina. Ne vem, ali so se ljudje iz tega našega predmeta spomnili te obitnice. Prav pa bi bilo, da bi letos, in čeprav na skromen način, počastili spomin svojega očjega rojaka. Res, Josip Godina ni bil velik pisatelj, njegovega imena ni najti v slovenskih zgodovinah — vendar z njim se začne slovenska publicistika ter slovensko časnikaštvo v našem mestu. In to ni majhna zaslug.

NACRT TRŽASKE LUKE V LETU 1870

Pa naj bi to tudi res, da so imeli tisti naši prvi časniki kratko življenje, naj bo to res, da je vse mogočno prerazila klena «Edi-

ci» štropola pod cestnim tlakom. Ob Godinovem opisanju pa naša domišljija odraščanje poslej, niza spet male zelene četvrtke, kotke njiv, ob bregovih — in Trst je ponovno skrajno naselje. Naši kmetje gojijo rade in solate vse ob njem, v njem. Na koncu današnjega Akvedota je še domača «Bajta», Boschetto pa je «Farned», gozd, v katerem je pasel mali Jozek Godina z vrdejskimi pastirji krave...

Toda Jozek je že kot deček občutil, kako nedopustna je bila krivica, ki se je godila življenjske okolice, udel bi se branja — pa ni bilo knjig; se bi v jele — pa ni bilo šol. In tako se je

govor o bolj važnih dosežanjih iznajdbah in posebno o strojih ali masinah, o železnicih in telegrafih kot obrodkih čudodelne moči človeškega duha.

Ob tej knjigi moramo poudariti dve: prvič, da je Godina pravilno pojmoval, kje in kako naj se začne izobraževanje; in drugič, da je v naslovu podarja, kako neverjetno je sila človeškega razuma. Žal, nam je njegova slovenska premožnost kaman na želodcu, toda tu in tam vendar v oklepaju po domače tolmachi apokaliptične izraze, ki jih je izdelal v svoji delavnici! Opoziti! Vseokoli v njegovem delu, kako mu je imobiliziral Kseski.

nega stroja, vso to podrobno in zamotano razlago tudi razumel! Da se je pa Godina lotil te težke naloge, ustvariti slovensko poletno znanstveno knjižnico Tržaškim ljudem — to mu moramo vsakakor šteti v eno njegovih največjih zaslug.

1870 pa je v 482 strani obsega knjigi prvič pisal v slovenskem jeziku zgodovino Trsta! Knjiga ima naslov: «Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice — pa še marsikaj drugega o slavjanskem začetku». Kulturni zgodovinar, ki z bistrim očesom sledi Godinovo delo, mora priznati, da je imel mož poseben čut za pravo postavljanje problemov. Omenili smo že naslov njegove knjige z znanstveno vsebino; ob tej zgodovini Trsta je spet poudariti, kako Godina že v naslovu združuje zgodovino tržaškega mesta in njegovega življenja a preteklostjo slovenskega vzhoda. Njegova knjiga je marsikje znanstveno pomankljiva, tu in tam nalivna, nemotodno zgrajena — toda v nji so tudi v obilici humor, pikra ironija (še posebej ko pravi o italijanskih prenaseljenih, ki se hvaležijo, da so «Romani di puro sangue»), predvsem pa silna ljubezen za vse, kar je pri nas slovenskega.

Morda je kdaj preveč vnet, in tedaj se ne zna izogniti te omejenosti, vendar, kako dober, značaj nam postane Trst, ko nam Godina res kreivito podrobno opiše. Pravi nekje: po navadi imajo ljudje, ki pridejo v tuje mesto nekakega občutka, to je tolmacha, ki jim razlaga nepoznano zanimivost. Človek ga mora prebrati, potem pa si vendar ni gotov, koliko neslanosti mu je natvezel. Tako nekako je s tolmachi, ki pišejo tržaško zgodovino v italijanskem izredništvu nem neznanstvenemu duhu! Zato bo on, Godina, napisal tržaškemu Slovincem zgodovino njihovega območnega mesta! Trst nam poslane domače, smilj rskli; da, ker za vsa krajevna imena, ki nam sedaj skoraj niso poznana drugače kot v italijanski obliki, ima

Godina slovenski izraz. Tako imamo Carbolo (Chiarbola), Kadino (Chiadino) itd.; če naj ne omenimo vsa domača krajevna imena na Vrdeji, ki so se vendar bolj ohranila: Ograd, zgoraj Krajnikov, v Beščakovcu, pod Grizjo, nad Civranščem itd. Prepričani smo samo eno stvar, k' pravi, kako se italijanski govorci mesto zmeraj bolj širi na škodo slovenskih kmetov, katerim se tla odjajo: «Okolica se za njene prebivalce (kmetje) čedalje bolj krči in obenem tudi uboža po tem, da izginjajo, ki so tako rekoč, pozabili že zadrževati obveže jako rodovitni Carboli, in pa velik del Sv. Marije Magdalen dolence, Rocola, Kadina, Vrdele, Kolonje, Skokrije, Rojana in Grete...» (str. 104).

Posebno pikro in zbadljiv je, ko se leti dr. Kandlarja, katerega zasleduje korak za korakom, ko skuša s poznano alkimijo pretopiti slovensko imenoslovje. Preveč bi se razpisali, če bi hoteli navesti vse žive silnice, vse skrite kotičke, v katere nas ume Godina popelja, da zaslušno pridih naše preteklosti! In kakor močna protilež za vse to, kar smo izgubili, za vse, za kar smo bili po krivem prikrajšani, nam Godina obširno niza vsaj zmljensko prostorno slovensko zemljo. Vso zgodovinsko bogato slovensko zgodovino.

Res, Josip Godina ni nikak velik duh, nikak genij. Je pa pristen, naš tržaški človek, ki je slutil, kako pestro in vsestransko privlačno je zgodovinsko doživljanje tega narodnega ribčev in vinarstva ob sinji obali. Živo je občutil, kako vse to kileš po obilicah, po romanopiscu, zgodovinarju, komponistu. Vedel je, da niti od daleč ni temu kos — to da z vztrajno trmo se je spravil na delo. Zato, da se vsaj nakaze, kje je treba začeti. Zavedajoč se, da se kolo zgodovine rado obrne, da to, kar je bilo prej spodaj, pride nekoli na površje — je pisal in beležil. Njegove brošure in knjige, ki so bibliotična redkost, so za nas njegove osemstane, dragoceno. Brez njegovih knjig bi se ne mogli sprehoditi zdej z našimi dedci po naših sončnih gričih, lesti z njimi dolž Starobreskega potoka v mesto, poslušati naše prababice, ki nizko ob vodi prepevajo in prepričajo. Pojejo in bijejo s perilom ob pe rilnicah.

Zdej drda tramvaj tam, kjer je tekel potok. Toda prav je kaj pomisliti na dni, ki so bili. Naša dednost pa, biti hvalenli možu, ki nam je tako dragoceno dediščino spominov redil, edini, izpod mogočnega kolosa zgodovine.

Hitlerjevi zadnji dnevi

PAJDAŠI FAŠISTIČNEGA KOLOVODJE SO SI USTVARJALI KARIERO S FANATIZMOM, LEDENO RAVNODUŠNOSTJO IN MREŽO INTRIG. VSI PA SO SE MED SEBOJ STRASTNO SOVRAŽILI

Tedaj je napočil za Hitlerja trenutek, da bi utrdil svoj položaj rajhsfira, Hitlerja ni mogel dovoliti, da bi se pri njem, v njegovih lastnih vrstah, znova pojavil nevarnost t. kmet. Hitlerju se je posrečilo strmo glavni Streckenbacha — Haidrychovo kreturo — in za šefa glavne uprave varnostne službe rajha je imenoval Kaltenbrunnarja (takrat šefa Sonderdensta in Gestapa na Dunaju). V začetku je bil Kaltenbrunnar po četku je bil Hitlerjev oboje, kna-ju pa ga je drugi val dvignil na površje.

Za Hitlerjevo naklonjenost so se zlasti potegovali Göttele, Himmler in Bohrmann. Ribben-tropp je bil že zdavnaj odpadel, Göring so bili tudi že politični v ozadje, njegov ugled se je silno zmanjšal, ko se je pokazala nezmožnost aviacije. Vsek izmed teh petih ljudi je sovražil ostale in si prizadeval, da bi se s pomočjo neprestanih intrig povzpel nadnje. Ko je bil Hitler leta 1944, imenoval za komandanta skupne armade in ko si je začel vedno bolj odkrito prizadevati, da bi dobil v svoje roke vso politično in vojaško oblast, je začel Bohrmann resno skrbeti, kaj bo z njegovim položajem. Zdelo se mu je, da je našel v Kaltenbrunnarju prikladno orožje za svoja intrige. Spretno in neopazno je začel v Hitlerjevi okolici potiskati Kaltenbrunnarja v prve vrste.

Bohrmann je brez velikega truda oprizl ta manever tem bolj, ker je moral Hitlerja, da bi dokazal svoje vojaške sposobnosti, po svojem imenovanju preživeti večino časa na svojem komandnem položaju, najprej v Badnu, potem v Prenzslau, jugoslovan-od Stettina. Kaltenbrunnarjev položaj se je bil takrat že toliko utrdil, da je izdal Hitlerju navodila neposredno njemu, ne da bi se obracal na Himmlerja, ki mu je bil ta podrejen.

IV

Cez pol se smo končno dočeli, da so se pojavili Hitler, Bohrmann in Kaltenbrunnar. Pozdravljamo smo se in odšli v posvetovalnico, kjer je Hitler takoj naprosil Guderiana, naj poroča o položaju na vzhodni fronti. Smo v sobi, ki meri samo pet kvadratnih metrov, stene so sive, na njih ni nobenih slik. Vse pohištvo obstoji iz rjave klopi ob steni ter stola in naslanjaca pri nji. Na posvetovalni je danes zelo malo udeležencev. Guderian ve, da je treba tako redko priložnost izkoristiti. V svojem poročilu gre dalje kakor navadno. Poudarja neposredno nevarnost za Berlin. Usoda Berlina, izjavlja odločno, bo odločila tudi usodo Nemčije. Zato je treba po vsej sili odvrniti Berlinu pretečo ruševniško armado, ki so naperili svojo ostrino proti Berlinu. Razmerje med silami je 1:5, toda ne v naše dobro. Helen hoče razgrniti zemljevid, da bi pregledneje prikazal Hitlerju pomen sovražnikove premoči. Toda Hitler to odkloni. V nadaljevanju svojega poročila spregovori Guderian še enkrat o vseh podrobnostih svojega načrta glede Pomeranije. Rad bi bil čimbolj prepričljiv, da bi dokazal Hitlerju vso obupnost našega položaja in potrebo, da se čimprej uredniški načrt, ki ga je sestavil in ki je zadnje upanje sploh: «tako je treba potegniti nazaj obe kurlandski armadi, nemudoma prepeljati vse razpoložljive rezerve brez izjeme iz Nemčije same in jih nemudoma poslati v Pomeranijo skupaj s 6 tankovsko armado SS pod poveljstvom Seppa Dietricha, ki se je borila v Ardenih, in za usrečitev tega načrta povsem razredčiti za-

padno fronto. To bi nam dalo 30 do 40 divizij in 1500 tankov. S silo teh armad bi rad šel Guderian ofenzivno v Pomeranijo, v južni smeri: 1) da bi odvrnil nevarnost nevarnost, ki preti Berlinu, 2) da bi nam pridobil najvažnejši Slezijo in njeno industrijo in 3) da bi organiziral močno strateško obrambo vzdolž tako imenovane črte Tierstiegel. Na to karto je treba staviti vse. Čeprav nam je na zapadu sovražnik za petami, ni vse to nič v primeru z nevarnostjo, ki nam preti od vzhoda. Rdečo armado je treba uraz iz Nemčije.

Guderian govori še hitreje in z večjim navdušenjem kakor doslej. Ne zveni se za Hitlerjevo odklonilno kretnje, marveč kar naprej pojasnjuje svoj načrt, opirajoč se na Helenova poročila o sovražniku, sestavljena do najmanjših podrobnosti. Razkazuje zemljevide, sheme in natančne pregledne, sestavljene po podatkih, ki jih je dobil od letalskih izvidnikov, iz poročil službe za zvezo in pripovedovanj ujetnikov.

Hitler molči. Topo se je zadrževal v zemljevid, kakor da ničesar ne vidi in ne sliši. Z eno roko krčevito stiska drugo. Guderian je končal. Povedal je vse in zdaj v pričakovanju gleda Hitlerja. Hitler se ne gane. Mučno tišino motijo zdaj pa zdaj samo daljne eksplozije temperiranih bomb. Zadrževanje s po, čutim samo, kakor močno mi utripa srce. Zdej se odloča usoda nemškega vzhoda Hitler po časi ustane in napravi dražje z nogami nekaj korakov. Gleda z očmi, ki ničesar ne vidijo. Inenada se ustavi ter se presenetljivo hitro in hladno poslovi od nas.

Kotica je padla. Kakor nikoli doslej, Hitler tudi zdaj ni poslušal prilog svojega generalštaba. Dvajset divizij 16. in 18. armade je ostalo v Kurlandiji. Šesta tankovska armada SS kakor tudi nekatere druge divizije z zapadne fronte in iz Nemčije same so bile poslano na Madžarsko, ne pa v Pomeranijo, kjer so se borili naši vojniki prestrašeni smrt in krvavec proti steni, zgrajeni iz jekla, ognja in človeških teles. Na področju s- verno in vzhodno ob Blatnega

jezera ter zahodno od Budimpešte je bilo koncentriranih za nesmiselno ofenzivo 1800 tankov. Tu je bilo šest armad generala Seppa Dietricha in en konjeniški zbor. S temi silami je nameraval Hitler začeti ofenzivo proti jugu in vzhodu, da bi znotraj Drave in Donavo, da bi znotraj vključil Budimpešto v nemški obrambni sistem in se v svoj obrambi oprl na Donavo. Sprotno pa je sodelovala v ofenzivni operaciji v Pomeraniji moška tretja armada in šest tankov.

In vendar je Guderian vstopil na svojem. Tja do marca je skupaj z generalom Helenom poskušal prepričati Hitlerja, da bi opustil svoje načrte, toda segej je samo to, da je Hitler ob sebi bil zasvojal.

Ko je Helen med nekim svojim poročilom znova našel vse neupodobna dejstva, vstavi točne podatke o številu sovražnika ter o njegovi premoči v zraku in njegovi vedno večji pričakovani taktiki in topov, je Hitler vstal in izjavil z velikim patosom:

«Takega dela generalštaba ne odobravam. Sovražnikove namene lahko spozna in napravi iz tega operativne zaključke samo genij, a genij se ne bo nikoli ukvarjal s takimi malenkostmi!» Stvar je šla tako daleč, da je Hitler vedno, kadar sta tu Guderian ali Helen, poročala o neprijetni vesti ali dejstvu, govori, da si prepoveduje «taka enostranska osvetljena poročila. Večkrat se je izrazil v tem smislu, da mora poslušati samo svoj instinkt vojskovodje in se ravnati zgolj po navdahnjenju. Konci marca je bil general Helen odstranjen s položaja odseka vzhodnih armad na vzhodu in na Hitlerjevo povelje je bil ta odsek sklenjen do «dovoljenega minimuma. Emalu je bil zadaj udelec tudi Guderianu.

V marcu je bilo težko najti sposobne komande za nadaljevanje vojne. Na nekem vojnem posvetovanju je opozoril Guderian Hitlerja na generalnega maršala Mansteina in predlagal, naj bi ga znova izkoristil. (Se nadaljuje)

V tej knjigi govori o steklu, o urah, magnetu, daljnogledih, sladkorju, pernem stroju, jantaru. Zanimivo je, da se v svojih razlagah poslužuje različne forme dialekt. Kjer se mu zdi važno, podrobno opiše delovanje katerega stroja. Navedli bomo kot primer opis šivnega stroja: «Danež na določeno mesto nit (konec) in vrtiš z nogo napravljeno kolotaje, da spravi v delavnost spredaj pokonci stojajo in dol obrnjeno iglo, ki vleče k sebi omenjeno nit in z bida spredaj postavljen nit — in šiva. Spreddaj stojajo oseba njema pri tem drugega dela karot vrtenje in pa osajanje, tako rekoč, hrane iglo, držeč v primernem redu tkalino.»

Ne moremo si misliti, koliko je okolčan, ki ni še videl šivnega stroja, pa naj si to še tako skromen in preprost, ureniči, s svojim delom, lo reši pozabe, neko določeno svojost časa, v katerem živi. Tako se v Godinovi publikaciji zrcali naša zgodovinska danost, naša kulturna raven, tu ob morju, nekako do 8. let prejšnjega stoletja. Godina je preprost, domač, prevečkrat naliven, samouk: vse kakor njegovi okolščani, ljudstvo brez šol, ljudje, ki so drug drugega učili čitanja. Starejši brat mlajšega brata, zidar Mažile vsake otročaje v utici, ob nedeljah po maši... O vsem tem govori njegov življenjski pti, na vse to ne pozabi opozoriti tudi tedaj, ko morda tolmachi, kako važna je iznajdba parnega kotla in brojava in šivnega stroja. Njegove knjige niso nikdar dočela znanstvenec, zmeraj, naj govori o zgodovini starih Slovincov, ali o steklu, ali se o slovenskih imenih v Trstu, ne vore mine, ne da bi pristavi dogodek iz svojega življenja, sililico iz domače folkloristike.

Kakor dobri ded se nam zdi; kakor modri nono, ki pripoveduje pravilico. Toda ta pravilica je vsem znano vsakdanje življenje. In bolj kot njegovo znanstveno tipanje nem je prav tole življenje naših ljudi drago. Tako zvezo pri Godini za pohanje naših okolčanov za vsakdanji kruh, za

zgodilo, da je nekake dne mali Godina naložil senic, ko je pasel kravo v farnstvu, jih dal v kletko in jo mahnil v Trst. Zato, da jih prodal in si kupi v starem mestu knjigo! Na Korzu pa je mali Slovinc in doig mandrijskih hlačah obšel pred napliso; ni mogel kaj, da ne bi položil prebrati trke na napljo! Tedaj se je ob njem strnila tržaška muljarica in odprla vrata kletke, da so senice strlele!

Tako, vse skazi pestro in privlačno je njegovo pripovedovanje. In z napelo pozornostjo mu sledimo skozi vsa leta njegovega dolgega življenja: kako se je šolal v Trstu, Koprju, Gorici, Ljubljani, kjer je bil učenc Matije Cope. Nato na Dunaju, kjer se je spoznal z našimi najboljšimi vdniki kulturnimi delavci. In, kako je služboval v različnih mestih; kako je končno ostal v svojem Trstu, kjer se je ves posvetil delu za slovenstvo.

II.

Trst je imel tedaj že svoje Slavjansko društvo in Godina je leta 1893 priredil za Slavjansko društvo koledarček. Bolj pereče vprašanje pa je bilo za tržaške Slovence, katere je revolucionarne leto 1848 tudi razbalo — vprašanje njihovega časopisa. In leta 1866 je začel Josip Godina skupno z bivšim vrdejskim učiteljem Ivanom Pijanom izdajati prvi slovenski časnik, ki je izšel pod imenom: «Ilirski Primorjan». List je izhajal dvakrat na mesec in je bil opoditiven, omikaven in kratkočasen list. Ilirski Primorjan je kasneje postal tednik, Pijan in Cegnar sta mu sprejela ime, živi je do konca 1869 leta. Godina pa je že 1866, takoj za Ilirskim Primorjenom, začel izdajati drugi list, z malce čudaškim, toda za Godino, za prostre ljudi, značilnim imenom «Tržaški Ludomil». List je že konec leta usahnil, toda ne trudni Godina se je tedaj lotil pisanja ter izdajanja mesečnika. Ime je bilo spet simbolično izbrano: «Pod lipo». Kakor stari Slovani nekda, tako je hotel Godina, naj se tržaški Slovinci zberejo spod lipo.

Tržaška publicistika je tako napredovala svoje prve korake; takoj za Godino je izšel Martelanov političen list «Jadranska Zvezda», nato Vekoslav Ralea leposlovni almanah «Pomladansko cvetje»; leta 1869 pa je tudi izšla manj znana Raičeva brošura «Potrebe delavcev društva za Slovence v Trstu». To zankivo knjižico je Raič napisal o priliki ustanovitve prvega slovenskega delavskega društva «Čebela», kateremu je bil predsednik Fran Cegnar, tajnik pa V. Raič.

Omenili smo te publikacije, ne toliko zaradi tega, da bi imeli kotlikor toliko popoln seznam tedanjih naših listov in brošur, temveč zato, da bi postavili Josipa Godino v zgodovinski okvir, v katerem se je udeležoval. Iz Godinovih spisov vemo, da ga je F. Cegnar in baje ves krog njegovih sodelavcev, ki so bili od leta 1876 dalje zbrani ob Eridnosti, krčevito napadal.

Naj si bo kakor že Godini gre zaslug, da se je tako silno lotil pisanja za ljudstvo. Številne so brošure, študije in knjige, ki jih je izdal. Ne bomo vseh naštevati, naj zabeležimo tiste, ki se nam zde bolj važne. Leta 1873 je izdal knjigo «Zivire premožnosti», katero je povzel po angleški knjigi «Self-help».

Zatem je napisal «Kratek pregled vsejinega sveta, posebno naše zemlje». «Potem apst brošuro, ki ima prav po Godinovski razvlečen naslov: «Kratek raz-

govor o bolj važnih dosežanjih iznajdbah in posebno o strojih ali masinah, o železnicih in telegrafih kot obrodkih čudodelne moči človeškega duha. Ob tej knjigi moramo poudariti dve: prvič, da je Godina pravilno pojmoval, kje in kako naj se začne izobraževanje; in drugič, da je v naslovu podarja, kako neverjetno je sila človeškega razuma. Žal, nam je njegova slovenska premožnost kaman na želodcu, toda tu in tam vendar v oklepaju po domače tolmachi apokaliptične izraze, ki jih je izdelal v svoji delavnici! Opoziti! Vseokoli v njegovem delu, kako mu je imobiliziral Kseski.

Uvod D. D. UVOZNI IN IZVOZNI ZAVOD — POSREDUJE VSE VRSTE POSLOV S TUZEMSTVOM IN INOZEMSTVOM TRST, ul. Cicerone 8 TELEFON 80-00 - 29-306 - 56-38

Neutemeljen strah pred skakalnico v Planici

Preteklo nedeljo sta na mamutski skakalnici v Planici dosegla najdaljši skok na svetu Jugoslovanci Jantec Podča in Svirar Techanen. Ki sta skočila 120 m. Toda ta skoki, verjetno ne bodo priznani, kot nov svetovni rekord, kot tudi ni priznana Planiska skakalnica.

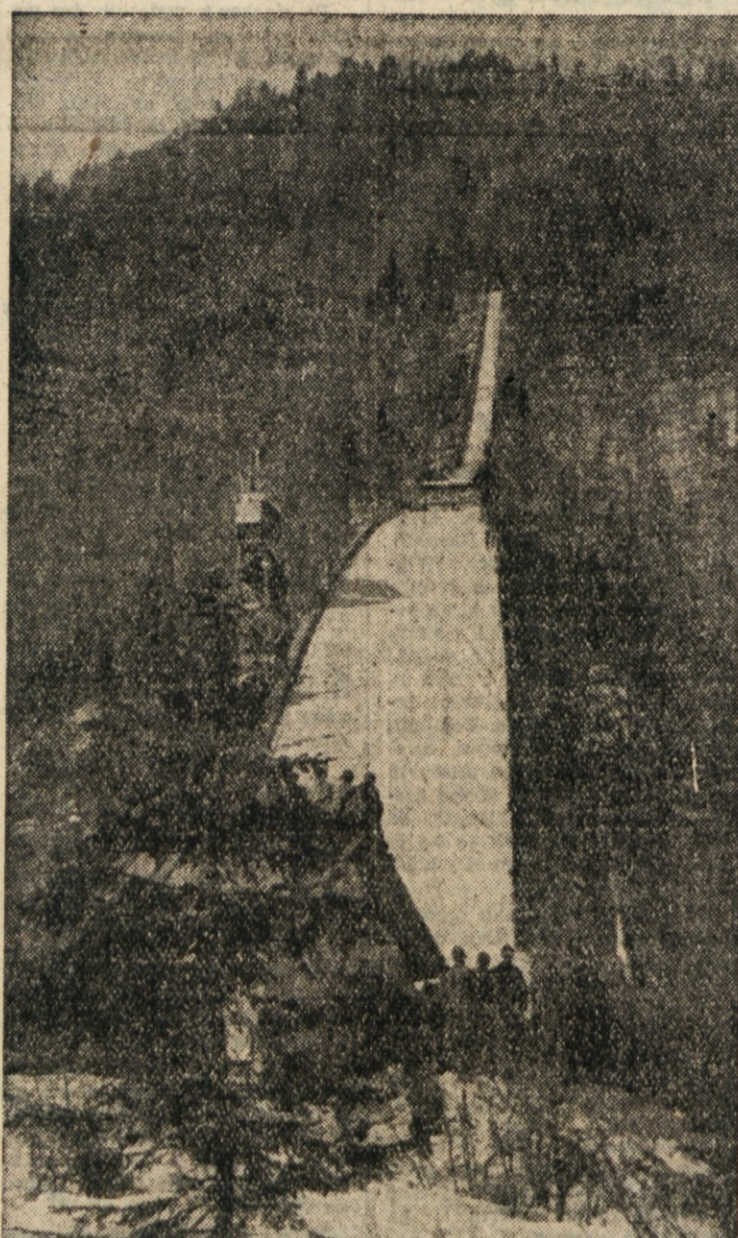
Norvežan Sigmund Ruud je 1. 1939 izdal knjigo «Smučer ne orjejo po svetu», v kateri blati Planisko skakalnico in vso Jugoslavijo, saj je zavno Jugoslavijo z zgraditvijo te velike skakalnice odvzela Norvežanom prvenstva v skokih. Sigmund Ruud se je znesel nad skakalnico, češ da je prenevarna. Toda jugoslovanski izvedenec Joso Gocec pravi med drugim: Zanimivo je, da sta se na skakalnici v Villarsu, kjer je bil postavljen svetovni rekord v dolžini 86 m, upala samo dva človeka: Sigmund in Burger Ruud, nakar jo je švcarska smučarska zveza zaradi nevarnosti prepovedala.

Sigmund sicer napada Planico zgolj iz ljubosumnosti do rekordera, dasti sta bila z bratom povod, kjer se je dalo kaj doseči in imata v rokah svetovna in olimpijska prvenstva, postavljena celo v Planici. Zgrešila sta pač, da sta šla ravno ko se je postavil rekord preko 100 m — med gledalci. Avstrijci so prvi prekosili preko 100 m in zaradi tega sta brata Ruuda sadila svojo jezo in srd, kjer sta pač našla rodovitna tla. Omeniti je treba, da se je skokov v Planici udeležilo 86 skakalcev iz 8 držav.

Sigmund Ruud je napisal 1. 1935 v «Leipziger Neueste Nachrichten», da so Norvežani do tega časa dalež prekašali ostale skakalce. Daje razpravo o skokih na velikih skakalnicah, kjer je treba posebne aerodinamične tehnike in kjer se starim slogom skakanja uporablja sedaj v lastno korist. Teoritično se izračuna, da so mogoči skoki do 130 m.

Planica je pokazala, da ima najlepše lastnosti in kakor on sam pravi, je bil polet na takšne razdalje razmeroma lahek. Zelo daleč je deloval v redu. Vsi na smo občutili šele pred koncem, to je t. k. pred doskokom. Ko bo aerodinamična oblika in tehnika popolnoma izdelana, ne bo treba imeti pred takimi: poleti nobene strahu; da celo nepopolni užitek bo za skakalca in krasen, nepozabljiv prizor za gledalca.

Ce bi Norvežani opustili sabotažo Planiske skakalnice, bi brez dvoma še danes imeli oni vse rekorde. Tako pa jih od 13 rekor-

POGLED NA NAJVEČJO SMUCARSKO SKAKALNICO NA SVETU V PLANICI

dov imajo samo 4, medtem ko jih imajo Srednje-evropejci kar 9. Planica pa je šla svojo pot naprej kljub sabotažnim akcijam. Prepovedi m. št. Od 75 skakalcev jih je kar 12 postavlilo 100 m in več ter tako postavili 7 novih svetovnih rekordov. Toda Norvežanov v tej tescitvi ne najdemo in to je povsem njihova krivda. Saj pravi znani svetovni prvak Norvežan Andersen med drugim: «Tud: 10 nam pomaga, če imamo od 10 kar 9 mest, medtem ko nimamo glavnega — prvega mešta».

Pa poglejmo malo zgodovine

Planice je zaslovela 1904 leta, ko je bil postavljen svetovni rekord 93 m. ki se je nato iz leta v leto izboljševal, dokler ni leta 1941 dosegel Nemec Gehring skoka 118 m.

Jasno je, da ima skakalnica ogromne dimenzije: tako je skakalec na startu 188 m visoko nad ravnilo ali iztekom. Visina od mosta, kjer se skakalec odzene, pa do izteka znaša 115 m. Skakalec doseže na odprtem mostičku hitrost 90 km na uro. Kljub tem dimenzijam pa je bilo v Planici od 362 smučarskih poletov samo 37 padcev.

VELIKONOČNA VOŠČILA ZA INOZEMSTVO treba poslati pravočasno. Dobite jih v KNJIGARNI STOKA - ul. Milano 37 - TRST

Stroje Singer

garantirano dobre in drugih znamk od 12.000 dalje prodam. Skladšče Coslovich, ul. Manzoni 4

Dr. GAETA, zobozdravnik

Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Največja garancija. Sprejema od 10. do 12. in od 13. do 19. (Govori slovenski) TRST - Ul. Torre Bianca 43 (vagal ul. Carducci)

PRODAJA NA OBROKE

šiva veze, krpa, obšiva lukenje, prišije gumbe in čipke brez okvira, PLETILNI STROJI DUBIED.

Tullio Natale TRST Ul. C. Battisti 12, tel. 6533 Podružnica v TRZICU Korzo

ZADRUGA PRODAJALCEV KURIVA

URAD: Ulica Mazzini 6. SKLADIŠČE: Ulica delle Milite (Montebello).

Dobavlja po svojih članih: oglje, trboveljski premog in drva

OBVESTILO

Javljamo cenjenim odjemalcem, da nadaljujemo s prodajo po polovičnih cenah ostankov raznih artiklov, ki so vsem zelo koristni.

NAVAJAMO NEKAJ PRIMEROV

Hlače iz volnene fla-2.800	Dežni ženski plašč iz čiste svile . . . 2.500
Jopiči, športni in 5.800	Dežni ženski plašč iz bombaževine Makó . . . 5.500
Obleke volnene . . . 8.800	Dežni plašč iz gabardena iz čiste Makó za moške . . 7.800

MAGAZZINI DEL CORSO TRST - CORSO 1, GALLERIA PROTTI

KMETIJE - VRTHNARI ! zapomnite si ! Ustanova domačih kmetov, ki nudi vse za kmetijsko stvo po najugodnejših cenah in najboljši kakovosti je:

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga

2 o. j. v TRSTU Urad in skladišče: ULICA U. FOSCOLO št. 1 — Tel. 94-386. Poslovalnica v TRSTU: ul. S. Mercadante št. 4 — Tel. 88-19. Poslovalnica v MILJAH: ulica Mazzini št. 1. Svili k svollmi

Ul. Vasari 10 TREVISAN

VELIKA IZBIRA MOSKIH IN ZENSKIH ČEVLJEV NAJBOLJSIH ZNAMK PO ZELO UGODNIH CENAH. OGLEJTE SI ZALOGO! OGLEJTE SI ZALOGO!

Ul. Vasari 10 TREVISAN

ŠOFERSKI TEČAJ

ZADNJI TEČAJ ZA OKOLICO NA KONTOTVULU. Vpisovanje danes 21. t. m. v «Novi društveni gostilni» ob 10, v BRISIKIH ob 11 in v SEMPOLAJU ob 12.

TEČAJ TRAJA 80 DO 12 DNI. Povik zvečer in ob nedeljah.